

Gran, a. 1284, que no oblida la vall d'Aran mentre defensa la línia Besalú-Girona-Hostalric-Roses (Reglà, *V. d'Aran*, Ss. XIII-XIV, p. 11), on ja té sentit temporal; així com en Muntaner en la narració de l'epopeia de Grècia: «dix que l'endemà faria aplegar consell general; i en lo demig, En Rocafort --» (§ 230, Casac. VI, 81.28).

D'aquí va sortir *endemig* i la locució clàssica, encara no morta, en *l'endemig*. Així ho tenim ja en Desclot i en diversos clàssics medievals (veg. l'exposició i la documentació que en donà Fabra en diverses obres: *La Subordinació i la Coord.*; *Grams*, de 1912 i 1918; *DOrt.*; *DAG.*; *DFA.*): «quant la ost dels fransesos hac estat un lonc temps, e tengueran asetjada la ciutat de Gerona, en *l'endemig* haguéran gran mal pres los fransesos» (*NCl.* v, 91.6);⁷ «trobem disposats --- a nostra obediència --- e us pregam --- que en *l'endemig* --- entenats --- en la guarda --- de aqueixa vila», doc. de 1408 (*Ant.* de Bofarull, *Ant. Marina Cat.*, p. 84); «en aquest *endemig* --- yo treballaré per tu: *interim* pro te magnam curam sustinebo», JnEsteve (*LiEleg.*, f-7-v1). També oc. ant. *endemieg* «dans l'interval, entretemps» (sovint grafiat *endemeg*, *PDPF*).

Però aquest no fou més que el resultat final. Car també corria, i àdhuc encara a la fi del S. XIV, la forma sense article en *demig*: «Si --- yo he promès a una dona que la pendré per muyller, e en *demig* ella fa fornicació, o torna lebroso, o orada, dic-te que, pus que ella muda així estament, yo no só tengut al sagriment», Eiximenis (*Dones*, § 192, 137r2 A = I). O bé en aquest *demig*: «si serà feyta covinença entró a cert temps que no partessen aqueles coses comunes, aque-la covinença val tro a aquel cert temps --- però en aquest *demig*, cascun pot vendre aoltre la sua part, mas lo comprador ha a observar la covinença», *Cost. Tort.* (Ol., 147).

Observem, tanmateix, que ja per aquell temps anava progressant molt la soldadura de *en* amb *demig*, i tornant-se *endemig* un mot antic, compost, però cada dia més unitari, que necessitava una altra preposició, perquè també podia ser *a*: «si --- d'aqueles a él hom s'apela, que a *l'endemig* aquels qui d'aquestes causes usar volien, no entren en possessió entró que ---», *Cart.* de Vilafranca de Conflent, a. 1324 (9v^o). Però més sovint encara s'hi afegia tot un demostratiu fort: «Nós dixem-los que per açò no-n romangués que nos donassen l'alcàcer e la vila en aquest *endemig*, car Nós no queriem enviar al rey de Castella negun misatge tro que ells nos faessen poderoses de la vila», Jaume I (*Cròn.*, Ag., p. 446.1); «y, en aquest *endemig*, los missatgers ja eren partits ab les lletres», *Hist. del Cav. Partinobles*. I també es deia en aquell *endemig*: «agueren a esperar vi dies e en aquell *endemig* dien que lo dit alguazir, que-ls acullí molt bé», doc. de 1310 (*BABL* III, 494). Com que tot plegat això traça una història completa i coherent de la composició de *en + demig*, podem descartar alguna altra explicació, curiosa i suggestiva, però més rebuscada, que podria acudir-se'ns.⁸

Avui, per desgràcia, la utilíssima i tan expressiva

locució en *l'endemig* està molt negligida en la nostra llengua literària. M'adhereixo incondicionalment a l'esforç que no hi plany el Mestre, recomanant que se'n fes més ús. I advertim que, almenys en els Pirineus, encara és viva i popular: he sentit usar en planera i viva conversa «en aquell *andamié*» a tot això, en aquells moments, mentrestant' en els pobles muntanyencs entre Cerdanya i Capcir (p. ex. al meu amic caçador i bosquerol dels Angles, 1960); i a l'Alt Pallars: «*endemig* d'alguna tronada» 'alternant amb tempestats, entremig d'algunes tronades', Joan Lluís Pallars, *Pastors i Tempestes*, p. 3.

Esmitjar 'tallar pel mig, partir en dos trossos' men.: «Madòna de Forment / sa fogassa va *esmitjar*, / i de dins hi va trobar / ses oreies des pastor», Camps Merc. (*Folkl. Men.* I, 126); mall. («partir en mitats», *DFgra.*, *Damen.*; però no hi ha mot *esmig*, sinó mala separació de l'article); + *esmitjat* m. «bàscula; barra equilibrada en su punto medio», *Damen. Esmitjanar*. També *demitjar*.

CPR.: De la major part dels formats amb *mig-* o *mitja-* prefixats en prescindirem del tot (remetem a *DAG.*, *DFA.* i *AlcM*), perquè és matèria més pròpia de la morfologia (formació de mots) i per llur interès escàs en l'aspecte històric i nul en l'etimològic. *Mitjmitjo* 'mediocrement' bal. [PdAPenya, *AlcM*; Aguiló, si bé imprès ridículament *mitjó-mitjó* en el *DAG.*]: més aviat que romanalla mossàrab deu ser adaptació cat. de l'it. *mezzo(e)mezzo* «cosí cosí, piuttosto male che bene: il quadro bello non è: è mezzo e mezzo», S. XVII, Redi, Salvini. *Migcec* s'usa en bastants llocs per 'lloc', 'miop' (pall. *misíego* Tavascan). *Migciment*, V. *ciment*.

Migdia [fi S. XIII: Jaume I, *CostTort.*]: «del matí tro --- sonar l'esquela de *mig dia* a missa major», *CostTort.* (1272, 12v.13a). Vulgarment i localment hi ha moltes pronúncies alterades.⁹ Entre les pronúncies vulgars crida l'atenció la pronúncia *mezdia* amb s (sonora és clar), que és pròpia del val. (vulgar) i estranya als altres dominis dialectals, tan estesa allà (i ja no ben vulgar: és la que usa GaGirona en el poema del Maestrat *Seidia*, 171) que ens tempta a pensar en una romanalla mossàrab-morisca (majorment havent-hi *Missena* a Barxeta i *Missana* a Alberic planes entre dos municipis, on l'etimologia mossàrab PLANA MEDIANA és molt segura); però descarto la idea perquè l'explicació de fon. sint., a través de *mezdia* amb ulterior despalatalització per contacte, és natural. En tinc moltes dades perquè els ordnims com *Penya (de) Migdia* o *Roca Migdia* es repeteixen tot al llarg del País: i el cas és que sento *mezdia* a molts llocs: Morella, Alcúdia de Beo, Vall d'Uixó etc. (*AlcM* a Orpesa, Torís i Calp), i també a Bel, Forcall i Ares del Maestrat, però justament vaig notar en els tres darrers pobles que d'altres deien *de megdia*, i en tots tres casos la pronúncia amb z era la de la persona més inculta o més rural o més vella (el més jove potser no era més culte, però tanmateix havia anat a l'escola); de tota manera no hi ha unanimitat local ni comarcal, i és més creïble l'explicació fonètica que la històrica. De fet el cas es